

10.10.2022

GTK/709/00.17/2022

Geologian tutkimuskeskus
Kimmo Tiilikainen
PL 96
02151 Espoo

Eduskunta/Valtiovarainvaliokunta/hallinto- ja turvallisuusjaosto

ASiantuntijalausunto HE 154/2022 VP

Ehdotan, että valiokunta edellyttäisi UNEPin osoittavan 360 000 euroa Suomen myöntämästä 2,5 M€ perusrahoituksesta päätöslauselman UNEP/EA 5/ Res 12. kohdan 5 toimeenpanoon ja asiaan liittyvien demonstraatiohankkeiden käynnistämiseen.

UNEP on YK:n ympäristöjärjestö, joka on toiminut 50 vuoden ajan laaja-alaisesti ympäristönsuojelun edistämiseksi YK:n jäsenvaltioiden kesken. Sen toiminnan painopisteitä ovat ilmastomuutoksen hillintä, luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja saastumisen estäminen.

Momentilta 24.30.66 eli ulkoministeriön hallinnonalan varsinaisen kehitysyhteistyön momentilta Suomi rahoittaa osaltaan YK:n ympäristöjärjestö UNEPin toimintaa. Suomi ja muut Pohjoismaat ovat olleet tärkeitä rahoittajia ja aktiivisia toimijoita koko UNEPin historian ajan. Käsittääkseni ulkoministeriöllä on tarkoitus osoittaa vuonna 2023 UNEPin perusrahoitukseen 2,5 M€ ja lisäksi temaattisiin kohteisiin 3 M€.

Muutaman vuoden välein järjestettävän ympäristöhuippukokouksen (UNEA) päätöslauselmissa jäsenmaat asettavat lähivuosien tavoitteita ympäristönsuojelua koskien. Maaliskuussa 2022 UNEA päätti muun muassa kaivostoiminnan ympäristövaikutusten pienentämistä koskevasta päätöslauselmasta (UNEP/EA 5/ Res 12. Environmental aspects of minerals and metals management).

Päätöslauselman mukaan UNEPin tulee ennen seuraavaa ympäristöhuippukokousta

- järjestää jäsenmaiden alueelliset konsultaatiot kaivostoiminnan kestävyden parantamiseksi
- vahvistaa tieteellistä teknistä ja poliittista ymmärrystä hiekan kestävään tuotantoon ja käyttöön
- laatia raportti tiedon puutteista rikastushiekkojen käsittelyn ympäristönäkökulmia koskien.

Pääsihteerin on raportoitava edellä olevien kohtien edistymisestä seuraavassa UNEAssa.

10.10.2022

Geologian tutkimuskeskuksen aloitteesta GTK ja UNEP järjestivät Teams-kokouksen päätöslauselman toimeenpanosta 22.4.2022. UNEP osallistui kokoukseen korkeimmalla tasolla, sillä kaivostoiminnan asiantuntijoiden lisäksi paikalla oli myös UNEP'in johtaja, YK:n varapääsihteeri Inger Andersen.

Kokouksen seurauksena vuoropuhelu on jatkunut ja GTK on laatinut ehdotuksia päätöslauselman toimeenpanoon liittyen. Viimeisimmässä tapaamisessamme UNEPin kanssa 21.9.2022 sovimme, että GTK ottaisi vetovastuun kolmannen tehtäväosion "Report on knowledge gaps in relation to environmental aspects of tailings management" toimeenpanosta, jos rahoitus sille järjestyy. Lisäksi rahoituksen järjestyessä voisimme käynnistää jonkun ehdottamistamme rikastushiekkojen käsittelyyn suuntautuvista demonstraatiohankkeista kehittyvissä maissa.

Rahoitusvaihtoehtoista keskustellessamme varmistampana vaihtoehtona tuli esille Suomen UNEPille myöntämän määrärahan osittainen korvamerkitseminen tähän tarkoitukseen. Se toimisi siemenrahana, jonka jälkeen UNEPin olisi helpompi hakea päätöslauselman toimeenpanolle lisää rahoitusta muilta jäsenmailta ja demonstraatiohankkeiden osalta kansainvälisiltä rahoittajilta.

Jos valiokunta ja eduskunta ohjeistaisivat ulkoministeriötä korvamerkitsemään osan määrärahasta edellä kuvatun päätöslauselman toimeenpanoon, UNEP noudattaisi ohjeistusta ja he pääsisivät etenemään asian toimeenpanossa. Tämän kaltaista korvamerkintää Suomi harvoin tekee, mutta toisaalta raaka-aineiden kasvava tarve vihreän siirtymän mahdollistajana tuo kasvavaa painetta kaivosten ympäristöongelmien ratkaisemiseen. Myös tarve rikastushiekkojen kiertotalouden kehittämiseen (remining) nousee maailman laajuisesti. Kyseisellä päätöksellä vahvistettaisiin YK-järjestön ja suomalaisen tutkimuslaitoksen poikkeuksellisen vahvaa yhteistyötä näiden ongelmien ratkaisemiseksi.

Espoossa 10.10.2022

Kimmo Tiilikainen
pääjohtaja